

VÁLASZ A MAGYAR TERMÉSZETVÉDŐK KÖRKÉRDÉSÉRE A FENNTARTHATÓSÁGRÓL

Fleischer Tamás

A magyar társadalomban, – hasonlóan más keleti blokk-beli országokhoz –, a rendszerváltás előtti években a környezetvédelem egyes konfliktusai óriási érdeklődést keltettek. Ma már tudjuk, hogy ennek részben az volt az oka, hogy a környezetvédelem problémaköre lehetőséget adott a társadalmi ellenvélemények egyfajta, legalább félig-meddig legális megjelenítésére olyan körülmények között, amikor más témakörökben ez elképzelhetetlen volt. Ezzel együtt igaz az, hogy Magyarországon a környezetvédelmi mozgalmaknak fontos szerepük volt a rendszerváltás előkészítésében.

Másfelől viszont a fent jelzett körülmények oda vezettek, hogy mind idehaza, mind nyugaton alaptalan várakozások alakultak ki a keleti blokkban élő társadalmak környezettudatosságáról, környezeti kérdések iránti elkötelezettségéről. E várakozásokhoz képest mindenképpen csalódást jelentett, amikor a rendszerváltás tényleges folyamata, az elmúlt évtized története rácsáfolt ezekre az illúziókra; hiszen kiderült, hogy az Európa keleti felében élő emberek környezet iránti igényessége egyáltalán nem kiemelkedő, hanem körülbelül olyan, mint ami a helyi gazdasági és társadalmi fejlődéssel összemérhető országokban általában tapasztalható.

Ezzel szemben kétségtelen, hogy az Európai Unióhoz való felzárkózási folyamatban jelentős feszültséget jelent, hogy a most már elvárások formájában megfogalmazódó uniós irányelvek a fejlett országok mai gondolkodásmódját és a környezet iránti mai igényességét tükrözik vissza. Ezzel az igényességgel nem az a probléma, hogy átvétele előnytelen vagy káros lenne a keleti országok lakóinak életminősége, egészsége szempontjából: sőt ilyen oldalról kifejezetten üdvözlendő, ha a fel-

zárkózás tempója ezen a téren egy feszítettebb ütemet tud követni. A probléma abban jelentkezik, hogy miközben az unió a mai fejlett országok környezeti normáit tekinti betartandónak valamennyi csatlakozó országban, (tehát olyan normákat, amelyeket a ma irányadó országok a maguk hasonló fejlettségi állapotában meg sem közelítettek) aközben nincs kimunkálva ennek *a környezeti kérdéseknek a korábbinál nagyobb súlyt biztosító* pályának a másik oldala, vagyis a *hozzá tartozó gazdaságpolitika*. Egyelőre úgy tűnik, hogy gazdaságpolitika tekintetében a recept lényegében a korábbi pályákkal azonos: és ehhez kellene egy igényesebb környezetpolitikát társítani.

Ha a felzárkózó országok környezettudatos fejlődése az említett korai várakozások szerinti belső igényességből és ennek megfelelő értékválasztásból fakadna, akkor az érintett társadalmakban átrendeződnének a prioritások, és a környezeti kérdések felértékelődése mellett más célok szükségképpen leértékelődnének: azaz anélkül sorolódna hátrébb, hogy ezt a társadalom tagjai lemondásként, veszteséggént élnék meg. Ezzel szemben jelenleg nem csak a helyi társadalmi közmegítélés, de az uniós elvárások és versenyfeltételek is *a hagyományos anyagi értékek és mértékek fennmaradását* erősítik meg, és eközben kellene az igényesebb környezeti feltételek kialakításáról is gondoskodni. Ha ez a feladat megfelelően nem teljesíthető, az nem első-sorban anyagi problémákra vezethető vissza – bár konkrét panaszok nyilván mindig anyagi igények formájában merülnek fel – hanem a frusztrációt okozó kettős értékrendszer betarthatatlanságát kell az okok közül első-sorban kiemelni.

A környezeti értékek iránt elkötelezett kutatók szeretnének hinni abban, hogy valóban nem kell végigjárni a nyugati társadalmak által követett útvonal valamennyi kitérőjét. A megoldás tehát nem a környezeti kérdések hátrasorolásában, megoldásuk későbbre halasztásában keresendő, hanem inkább azoknak a gazdaságpolitikai feltételeknek a kimunkálásában, amelyek lehetővé képesek tenni a környezeti prioritások megfelelő szinten való kezelését. Az uniós felzárkózás követelménye és a környezettel kapcsolatos kérdések kiemelt kezelése mellé a EU döntéshozóinak társítani kellene a mindezzel összhangot alkotó gazdaságpolitikára való ösztönzés eszközeit is.

2002. március 5.